

FILOLOGIA POLSKA II STOPIEŃ

WYKŁAD MONOGRAFICZNY

(II MU, semestr 4 letni, 30 godzin)

Prof. dr hab. Marek Piechota

Debiuty i dojrzałość twórcza w dobie romantyzmu i niemal współcześnie

Chciałbym w tym roku akademickim zainteresować studentki i studentów, uczestników moich autorskich zajęć pt. *Debiuty i dojrzałość twórcza w dobie romantyzmu i niemal współcześnie* problematyką szeroko rozumianych debiutów twórców epoki romantyzmu oraz własnych dokonań głównie u schyłku ubiegłego wieku. Problem wyrasta z inspiracji tytułem „kultowej” podczas moich studiów polonistycznych książki Marii Janion *Zygmunt Krasiński – debiut i dojrzałość* (Warszawa 1962), moich wieloletnich prac badawczych koncentrujących się także – ku pewnemu memu zdziwieniu – na studiowaniu wielorakich debiutów Mickiewicza zebranych ostatnio w jednej publikacji, oraz na własnej praktyce artystycznej dotyczącej wycinka twórczości kabaretowej połączonej z pewną inwencją w zakresie tworzenia nowych gatunków i refleksją nad procesem twórczym. Jak się okazuje, obiektem zainteresowania tropicielei okoliczności debiutu (nie tylko wielkich romantyków polskich) nie muszą być wyłącznie „pierwsze wydane książki”, mogą to być „pierwsze wydane utwory” niekoniecznie w formie książkowej, może to być „pierwsze wystąpienie publiczne”, debiut wykładowcy (w Lozannie czy Paryżu) czy redaktora opiniotwórczego czasopisma.

Jako literaturę pomocniczą w tym cyklu wykładów przewiduję:

- 1) M. Janion: *Zygmunt Krasiński – debiut i dojrzałość*, Warszawa 1962);
- 2) M. Piechota: *Debiuty Mickiewicza – sławne, zauważone i niepamiętane*, w: *Debiuty Mickiewicza. Debiuty romantyków. Studia. W 200. rocznicę debiutu Wieszcza: 1818–2018*. Red. nauk. J. Ławski i Ł. Zabielski, Kraków 2021, s. 65–109;
- 3) M. Piechota: *Mój „debiut i dojrzałość” w „Kabarecie Olgi Lipińskiej”*. „Opcje” nr 5 (28), 1999, s. 38–41;
- 4) M. Piechota: *Kilka uwag o „przewrotce” albo też o „puentce” w stroniczo dobranych trzech tekstach piosenek z „Kabaretu Olgi Lipińskiej”*. W: *Żonglerzy słów w literaturze*. Red. nauk. M. Kita przy współdziałaniu M. Czempki, Katowice 2006, s. 44–64;
- 5) M. Piechota: *Dolimeryczenia, odRzeczypospolitki i inne bajdeleżki, czyli jak nawiedzają nas stare i nowe gatunki parakabaretowe*. W: *Jaki jest Kabaret?* Pod red. D. Fox i J. Mikołajczyka, Katowice 2012, s. 70–92;
- 6) M. Piechota: *Od „dolimeryczeń” do „odRzeczypospolitek” z dołączeniem dygresji o relacjach Mistrz – Uczeń*. W: *Twórcze pisanie w teorii i praktyce*. Pod red. G. Matuszek i H. Siei-Skrzypulec, Kraków 2015, s. 49–69;
- 7) M. Piechota: *Poetycka klapsznita, czyli paralimeryczny sandwich dla nie-Ślązaka*. „Śląsk”, nr 8 (237), R. XX, Sierpień 2015, s. 30–32.

Ocenie na stopień podlega krótki esej o osobistym spotkaniu z debiutem (cudzym lub własnym). Nie oczekuję powielania moich przemyśleń, jestem otwarty na sądy polemiczne, jeśli zostaną uargumentowane. Literatura, w ogóle sztuka, to uniwersalne instrumentarium poznawania świata i ludzi. Zapraszam!

Prof. dr hab. Dariusz Rott

Teksty petersburskie i moskiewskie literatury rosyjskiej

Celem zajęć jest zapoznanie studentów z wybranymi zjawiskami literatury rosyjskiej (i radzieckiej) XX w. (i początku XXI w.) z uwzględnieniem licznych kontekstów, w tym historii, polityki, malarstwa, filmu i teatru oraz życia literackiego, z wykorzystaniem bogatych materiałów multimedialnych. Narracja skupiona będzie wokół tekstów kultury związanych z Moskwą i Petersburgiem (będzie obejmować m.in. takie tematy jak: Petersburg jako temat literacki; Moskwa Bułhakowa, Moskwa jako temat literacki, Życie i twórczość Michaiła Bułhakowa, Twórczość bardki Weroniki Doliny, a także - Moskwa i Petersburg widziane oczyma Polaków -

współczesne polskie reportaże (prekursorskie "Imperium" Ryszarda Kapuścińskiego), w tym reportaże podróżnicze (np. Maciej Jastrzębski, Barbara Włodarczyk) dotyczące Rosji, zwłaszcza obu stolic: kulturalnej i administracyjnej. Przedmiot odpowiada m.in. na dostrzegany przez badaczy w ostatnich latach prawdziwy wysyp narracji o współczesnej Rosji. Zaobserwował to m.in. prof. Przemysław Czapliński, pisząc niedawno o współczesnej bardzo bogatej i swoistej rosjotece, rosnącej masie narracyjnej, obejmującej m.in. reportaże (P. Czapliński, Poruszona mapa. Wyobrażenia geograficzno-kulturowa polskiej literatury przełomu XIX i XX w. Kraków 2016, s. 12-180).

Ważnym aspektem wykładu będzie ukazanie dydaktycznej perspektywy wykorzystania wybranych tekstów. Prekursorskie w tym zakresie są zwłaszcza trzy prace: K. Koc, Czytanie świata. Reportaże Ryszarda Kapuścińskiego w edukacji polonistycznej. Poznań 2007, M.E. Sajenczuk, Po polsku o sprawach świata. Teksty Ryszarda Kapuścińskiego w nauczaniu cudzoziemców. W: Wrocławska dyskusja o języku polskim jako obcym. Materiały z Międzynarodowej konferencji Stowarzyszenia „Bristol”. Red. A. Dąbrowska. Wrocław 2004 oraz Szkoła równości. Wszyscy o wszystkim mało wiemy. Scenariusze lekcji z reportażami. Oprac. M. Borowska, E. Stoecker, H. Zielińska. Warszawa 2016.

W ostatnich latach refleksja nad tymi zagadnieniami jest podejmowana na katowickiej polonistyce. Jedną z badaczek, dr Katarzyna Frukacz, pisze: „Należy zauważyć, że [...] równie wartościową propozycję metodyczną stanowi książkowy dorobek średniego i młodego pokolenia reporterów z Polski. Paradoksalnie jednak, przynajmniej w chwili obecnej, wydaje się on niedostatecznie wykorzystany na polu dydaktycznym i glottodydaktycznym [...]. K. Frukacz, Polski reportaż książkowy. Przemiany i adaptacje. Katowice 2019, s. 320.

dr hab. Aleksandra Niewiara, prof. UŚ ***Imagologia w badaniach języka i dyskursu***

Wykład monograficzny prezentujący własne (prowadzone od 30 lat) badania na temat wyobrażeń o narodach i pamięci zbiorowej na tle dokonań i propozycji polskiej etnolingwistyki (od czasów przedwojennych po stan dzisiejszy) i europejskiej imagologii (badania niemieckie, francuskie, słowiańskie). Celem wykładu jest zaznajomienie studenta z praktyką pracy badawczej, począwszy od wyboru tematyki, sformułowania oryginalnej tezy, doboru źródeł a przede wszystkim: poszukiwania coraz doskonalszych metod opracowania materiału i zaprezentowania wyników. Wiąże się to z prezentacją badań, które mają charakter interdyscyplinarny ze względu na wykorzystanie metod właściwych dla językoznawstwa, literaturoznawstwa, psychologii, kulturoznawstwa, historii i in. Dodatkowo podczas wykładu studenci zaznajomią się z polską literaturą pamiętnikarską i podróżniczą od XVI do XX w., z której podchodzi znaczna część badanego materiału. Tematyka wykładu wykracza poza podstawowy program studiów polonistycznych. Jednak właśnie z punktu widzenia polonisty imagologia jest interesująca z paru powodów. To w przedwojennych pracach J.S. Bystronia i S. Kota zaproponowano modele opisu wyobrażeń o narodach, które dopiero kilkadziesiąt lat później „odkryli” europejscy kulturoznawcy. Ważniejsze jednak jest to, co proponuje dzisiejsza XXI-wieczna imagologia, która badania stereotypów narodowych, uprzedzeń przenosi z domeny socjologii do humanistyki i poszukuje raczej sposobów i powodów konstruowania wizerunku Innego w tekście i dyskursie.

Wybór literatury:

- A. Niewiara, 2000, *Wyobrażenia o narodach w pamiętnikach i dziennikach z XVI-XIX wieku*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, ISBN 83-226-0944-2.
- Aleksandra Niewiara, 2006, *Moskwiczin –Moskal – Rosjanin w dokumentach prywatnych. Portret*. Łódź: Ibidem, ISBN 8388679473, 9788388679476.
- A. Niewiara, 2009, *Kształty polskiej tożsamości. Potoczny dyskurs narodowy w perspektywie etnolingwistycznej (XVI-XX wiek)*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, ISBN 9788322618806.
- A. Niewiara, 2019, *Imagologia - pamięć zbiorowa – umysł i kultura*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, ISBN 978-83-226-3469-1.
- A. Niewiara, 2020, *My i Inni – ewolucja wyobrażeń. Polski dyskurs prasowy w świetle imagologii i pamięci zbiorowej*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, ISBN: 978-83-226-3914-6.